

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Nagyvárosi szomszédság.

*Haldoklóhoz hívtak késő, ködös éjjel
S tele lett a szívem jajjal, szenvedéssel.
Nagy családú félholt ember
Nyögött az ágyon.
S fő gyötrelme volt szegénynek:
„Ha meghalok, jajj, hogy él meg
Szegény családom!”*

*Átellenben hangos, fényes kávéházban,
Valami nagy, régentartó multság van.
Pezsgős pohár száll a kristály,
Tükör üvegnek . . .
Eszeveszett táncot járnak,
Kurjongatnak, kiabálnak:
„Sohse halunk meg!”*

Őszszel.

*Nekem az ős a legszebb évszak,
Akárki mit beszél,
Sárga piros virágnak látszik
A fán minden rezgő levél.
A nap nem éget, — színe, fénye
Szelíden álmodozni hív . . .
S valami édes bus varázslat,
Egy sejtelmes, nagy látomásnak
Rabjává lesz a szív!*

*Lelkünk a hulló lombok alján
Emléssel lesz teli.
Az elmúlt nyár minden virágát
Lassan visszaidézgeti.
S a nagy hullás halk suttogása
Szelid állomba-rengetés.
Melyről oly jó tudnunk előre,
Kikeletre mi lesz belőle:
— Nagy, új fölébredés!*

*Minden virág, a mely leszárad,
Tavasszal újra nyit . . .
Látója, ember, e csodának
Nem érezed-e valamit?
Valamit, a mi pirulásba
Borítja halvány képedet . . .
Hogy kis hited mit elhajt ma:
A természet fennen tanítja
Az örökéletet!*

Szabolcska Mihály.

György Endre gondnoki megnyitó beszéde.

(Elm.: 1907. okt. 11-én Nagyszőlősen a máramarosugocsi ref. egyházmegye közgyűlésén.)

Ntiszt. egyh. m.-i közgyűlés! Van szerencsém a nt. közgyűlés tagjait ez alkalommal és elnök társam nevében is a legszivesebben üdvözölni.

Legközelebbi ülésünk óta egyházunknak ugy külső, mint belső életében oly mozzanatok merültek fel, melyekre már most e gyűlés megnyitakor kötelességemnek tartom az egyházmegye tisztelt tagjainak figyelmét különösebben is felhívom.

Külső életünkben, s ezzel együttesen hazánk életében is aggasztóan szaporodnak azon jelenségek, melyek elementáris erővel látszanak arra utalni, hogy hazánk közéletének egész tengelye egy oly áramlat sodrába került bele, mely mindkét oldalon a végletek felé akarja terelni az elméknek küzdelmét: Egyik oldalról oly tömegeknek féktelen és semmi határokat nem ismerő szenvedelméi, akik hit és hazaszeretet nélkül akarják előbbre vinni a társadalmi kérdések megoldását, és ezzel szemben mind jobban és jobban kiélesül egy másik irány, mely egy másik végletre, nevezetesen a pozitív tudás és szabad vizsgálódás nélküli hitre, a tekintély magaslatára akarja helyezni Magyarország jövő fejlődésének egész irányát.

Nekünk, protestáns hagyományainknál fogva a végletek e harcában a legnehezebb álláspontunk van. Egyrészt akarjuk védelmezni az élő hitet, anélkül, hogy a szabad vizsgálódásnak teljes jogából, a vizsgálat pozitív tudományos eredményeinek egyetlen részét, csak egy törtszámnyit is elengedni hajlandók volnánk. Másrészt akarjuk megmenteni sőt fejleszteni a teljes szabadságot, anélkül azonban, hogy a szabadság másik feltételét a rendnek érdekét egy pillanatra is szemünk elől téveszteni hagyhatnók.

Midőn azért e két véglet kívánja a maga érvényesülését, a vakhit és a mégvakabb hitelenség: akkor legnehezebb feladata épen azon erkölcsi tényezőknek van, melyek össze akarják egyeztetni — és elveiknél hagyományaiknál fogva egyaránt kötelesek is erre — a hitet a szabad vizsgálódással.

Alulról felfelé a hitelenség ostromol felülről lefelé a vakbuzgóság s mindkettő naponként szedi áldozatait közöttünk. S mivel mi egyik irányt szivünkben ép oly ellenségünknek tartjuk, mint a másikat nem marad hátra más, mint tisztán magunkra utalva folytatni ezen küzdel-

met védelmében atyáinktól örököltünk szabad hitünknek és bizunk benne, hogy álláspontunkat tisztán fogjuk átadni utódainknak, nem mondhatván e nehéz küzdelemben mást, mint nagy reformátorunk szavait, itt állunk másként nem cselekedhetünk.

Azon tulkapásokból is melyek fájdalom napról-napra sűrűbben fordulnak elő közéletünkben s melyeket a klerikalizmus tulkapásainak bátran nevezhetünk egész sorozatot állíthatnánk össze. Legközelebről bár ha szoros törvényes értelemben vett jogtalanság épen nem is történt rajtunk, lehetetlenség hogy meg ne emlékezzünk azon kettős irányu megpróbáltatásról, mely a m.-szigeti főgimnáziumunkat fenyegeti. Egyházmegyénk, mint a nevezett iskola fentartója nem térhet ki ezen tények megfontolása elől. Az én felfogásom szerint ismétlem mindkét tény formailag véve jogszerű és törvényes. Egyik az, hogy tanintézetünk és más protestáns középiskola feletti felügyeletet, az állam kormány jelen alkalommal első ízben szerzetes tanár kezébe adta. E tény mint tételes törvények által meg engedett, legalább el nem tiltott tényt szükségképen kell fogadnunk, de mindenesetre nem nagyon biztató dolognak tűnik fel előttünk a felekezetek közti békés egyetértés jövőjére nézve, ha az állami legfőbb hatalom ellenőrzését ami protestáns intézetünk felett jönnek látják szerzetes papok útján gyakoroltatni. Ép így törvényes jogkörben mozog a közoktatás ügyi kormány másik immár jogerős általunk kifogással meg nem támadható intézkedése is, mely a m.-szigeti piarista gimnázium kiegészítését rendeli el. Sőt protestáns főfogatásunk szempontjából örömmel kell üdvözölnünk és üdvözlünk is minden új kulturális intézményt, mely a felvilágosodás és a haladás terén a jövő magyar nemzedéket előbbre vinni van hivatva, s így örömmel kell üdvözölni azt is ha egy testvér felekezet kezében lévő tanintézet fejlődik. Nem lehet tehát önmagában véve semmi kifogásunk az ellen, hogy a m.-szigeti piaristák által vezetett r. kath. algimnáziumnak főgimnáziummá való fejlesztése állami közbevetés mellett az állami kezelés alatt levő egyházi alapok terhére megkezdett.

De talán van mégis valami imponderabilis aggasztó jelenség abban, hogy ezen tünetek egy időben, egy azon téren folynak le egyházmegyénk területén is a mikor széles ez országban hasonló jelenségeket észlelhetünk, melyek a maguk összefüggésükben azt a gyanut keltik fel hogy a felekezetiesség szelleme készül tanyát ütni közöttünk s talán a felekezetiesség most elibe tétetik azon bölcs rendszabálynak, melyet a magam részéről helyesnek tartottam, neve-

zetesen annak, hogy a teljesen magyar ajku tanuló ifjuság nemzetiségi vidékeken együtt tanuljon a különböző nemzetiségek ifjuságával. Helyes volt, hogy Máramarosban oly intézet álljon fenn és fejlődjék, melyben a magyar gondolkodásnak és elemnek praeponderantiája biztosítva volt századokon át és a mely elvnek évszázadokon át oly fényes eredményeit tiszteltük vidékünkön a nemzetiségek békés együttélésében még a legválságosabb időkben is. Hiszen épen ebben találtuk fő fontosságát a mi Lyceumunknak. És ime most félelemre van okunk. Mert hiszen teljesen kiépítettén a kath. gymnasium, az összes kath. ifjuság, köztük a kétféle szertartású gör. katolikusok is egy intézetbe kerülnek össze, melyből épen a tősgyökeres magyar elem fog hiányzani, s egyrészt a mi Lyceumunk elveszti összeköttetését a kath. magyar és nemzetiségi ifjussággal s nemzeti missziójának fontosságában veszít, másrészt odaát — félős hogy a magyar ajku róm. kath. tanulók kisebbséget fognak képezni és odaát a nem magyar ajku ifjuság lesz praeponderáns. Könnyen megeshetik ilyképpen hogy az egyik szigeti tanintézet nemzetiségi jellegű intelligentiát nevel e vidéken. És az intézet nem a miénk lesz.

Reasszumálva véleményemet azt mondom, hogy bár sérelmet keresni semmi kedvünk sincs, van okunk félelmünket kifejezni azon hogy vidékünkön a magyarság ügyének haladása fog némiképpen hátrányt szenvedni.

Kettőzött belső munkára kell hát e téren készülnünk, hogy belülről nyerjük meg, a mit kívülről elvesznek az ellenséges viszonyok tőlünk.

* * *

Másik nem kevésbé fontos tünemény egyházi közéletünkben a belső mozgalmaknak egész sora. Ezek közül egyik, melyre kitérni kívánok a *protestáns lelkész egyesület* megalakulása.

Nem értek egyet azokkal, a kik ezen lelkész egyesülettől bizonyos mértékben féltik az egyház jövőjét. Én a magam részéről azt tartom, hogy nemcsak joguk volt külön tömörülni a protestáns lelkészeknek, de azon fontos teendők szempontjából, melyeket hivatva vannak el látni, egyenesen kívánatos is, hogy e teendőiket megbeszéljék, a köztük előforduló bajokat orvosolni megkíséreljék. Örömmel üdvözlöm tehát tömörülésöket. Van azonban mindenesetre egy kérés és egy figyetmeztetésem lelkészeinkhez, különösen azokhoz, kik tagjai lettek az egyesületnek és ez az, hogy a mi hitelveink szempontjából a papság magában véve csakis magát képviseli, vagyis a miként nem lehet,

hogy pl. a gondnokok testülete magában reprezentálja az egyházat, ép úgy ez az egyesület képviselheti lelkészeink egyetemes érdekeit, de nem képviselheti egyházunkat, még kevésbé az összes protestáns egyházak egyetemét. Minden esetre szeretném, ha e distinctiót mindig mindenütt figyelembe vennék és akkor a lelkész egyesület állásfoglalásáért nem támadnák a protestáns egyházakat, azon egyszerű oknál fogva, hogy az az egyesületnek és nem az egyháznak nyilatkozatai. Ha e különböztetést mindig óvatosan megtesszük egyáltalán nincs semmi okunk a félelemre a legnagyobb örömmel lehet üdvözölni az országos lelkészegyesület megalakultát.

* * *

Igen fontos belső tünet az is, melyekre szintén felhívom az Önök figyelmét. Azon szenvedélyes polemikákra célzok, melyek új törvényeink keresztül vitele alkalmából különösen a lelkészi nyugdíjintézetre vonatkozólag felmerültek.

Mai gyűlésünk tárgysorozatában külön is fel van véve e kérdés s már egy értekezleten is részletesen beszélgettünk róla.

Mint talán tudni méltóztatnak én is azon véleményben voltam, hogy ezen lelkészi gyám és nyugdíjintézetet szűkebb keretek közé kellett volna szorítani azaz csupán rokkantsági intézetként kellett volna létesíteni, mely esetben a vele összekötött terhek sokkal kisebbek lettek volna. Ám első sorban a lelkészek közvéleménye kívánta annak kitágítását (nem ugyan a mi meggyünk szegény lelkészei.) S csak természetes, hogy mint mindenütt, hol a jogok kibővítéséről s ezzel együtt szükség képen a terhek növeléséről is lévén szó, azok, kik előnyt reméltek, teljes erővel és nagy zajjal küzdöttek, a többiek pedig hallgattak: Miért is a zsinat a hangosan nyilvánult kívánsághoz hozzájárult. Én még a nyugdíj igény megszorításában is szívesen határt vettem volna a tulterjeszkedésnek s ily irányban foglaltam állást, de ime 4000 kor. biztosított a törvényben, a mely összeg kétségkívül nincs arányban az özvegyek részére biztosított csekély adománnyal.

Az igazsághoz képest be kell ösmernünk azonban, hogy úgy a mint a terheket mi a törvényben megállapítottuk, azok általánosságban és önmagukban véve nem aránytalanok a nyújtott előnyökhöz képest. Minden hasonló jellegű a polgári életben létező nyugdíjintézetben legalább is ugyanez a belépési százalék, sőt az évi járadékos kötelezettség legtöbb esetben jelentékenyen magasabb. Hogy tehát igazolatlan terhe-

ket rótt volna a törvény a lelkészekre, az nem áll. Nem ez az, a mit orvosolni kell, hanem az, hogy szegény kongruás lelkészek nem bírják elviselni a terheket. A belépési járuléknak utólagos 4 százalékos kamattal való kifizetése kor csakugyan elviselhetetlen különösen pl. a 60-ik életév felé közeledő lelkészekre, akik amennyiben csak 25 éven át szolgáltak, a belépési járuléknak már alterum tantumával vannak megterhelve a nélkül, hogy életkoruk előre haladottsága folytán a nyugdíjintézet által nyújtott előnyöket eddigelé igénybe vették volna.

Tanácsbirói értekezletet tartottunk tehát annak megbeszélése végett, hogy mit tanácsoljunk a nt. egyházmegyének. Az értekezlet megállapodása az volt, hogy érintetlenül hagyjuk ez idő szerint azt, hogy a belépési járulék t. i. a lelkészi fizetés 10 százalékán kívüli 23 százalék, mint szintén a fizetendő évjáradék kötelezettségét s csupán a visszamenőleg fizetendő terhekre kérjünk segítyt.

Azt határoztuk és arra kérjük majd egyházmegyei gyűlésünk határozatát, hogy kérelemmel fogunk fordulni az egyházkerülethez kérve, hogy a 4 százalékos visszamenő járulék egész összegét, a mi körülbelől felét képezi az egyházmegyénk lelkészei által fizetendő egész összegnek, valamely közpénztár, amennyibe a konvent rendelkezése alatt álló domestikát az egyházi, az államsegélyt a világi törvény eltiltja ettől, a kerületi pénztár fizesse ki szegény papjaink helyett.

Már most hatálán az egyházkerületi pénztár ezt s a hasonló igényeket nem bírná meg, vagy kérvényünket nem volna hajlandó teljesíteni, kiszámítottuk, hogy mennyiben volna ez esetben felhasználható régi kebelbeli nyugdíjintézetünk természetesen a meglévő jogok és igények sérelme nélkül. Ennélfogva méltóztassanak majd egy bizottságot küldeni ki s annak elrendelni, hogy az gyámintézetünket e szempontból vizsgálja meg s számítsa ki mily összeg kell a most gyámolított özvegyek s árvák jogainak biztosítására, továbbá az intézet kötelekében még bent lévő tagok jogos igényeinek leendő kielégíthetősére s végül hogy ez összegek levonása után mennyi disponibilis vagyon maradna legalább a legégetőbb sebek orvoslására. Azt fogjuk tehát kérni: rendelje el közgyűlésünk, hogy e bizottság a kívánt számításokat, a jövő tavaszi gyűlésre mutassa be, hogy így talán csak a legégetőbb sebekre, is az esetben ha az egyházkerület kérésünket nem teljesítené, a magunk körében próbáljunk némi orvoslást találni.

* * *

A 3-ik tényező a mire fel akarom hívni, a nagytiszt. egyházmegyei közgyűlés figyelmét

azon összeírások kérdése, melyet kerületünk elrendelt a III-ik t.-c. életbeléptethetése szempontjából, azaz adóztatási terhek könnyítése, másfelől a domestikából igénybe vehető segélyezési tervezet elkészíthetése céljából.

Az adókulcs megváltoztatásához, illetve az összeírásokhoz teljes lélekkel kell dolgozni a lelkészeknek, presbitériumnak és egyháztagnaknak.

A törvény, mint méltóztatnak tudni, elrendeli, hogy egy eléggé magas személyi adón kívül azon egyházak, melyek az állami egyenes adónak 10 százalékán túl terhelhetnek meg az ezeken túl menő többletet, az állami kincstár által, adott összegből fedezhessék.

Bizony az államkormány részéről a megfelelő törvény javaslat még mindig nem nyújtatott be. Nagyon félek attól, hogy azon, nem autoratív oldalról bár de többször felhangzott junctim szervek késleltetni fogják a törvény meghozatalát.

Nem hallgathatom el azon aggodalmaimt sem, hogy feltételek lesznek kikötve a segély törvénybe iktatására és igénybe vételére, hogy sokáig fog tartani, míg a differenciákat eloszlatni képesek leszünk.

Mivel az idén nem használjuk föl az egy milliót és a második milliót 1908-ban megkapjuk 1909-ben együtt lesz a három millió, úgy vélem hogy Egyetemes egyházunk jövőre már abban a helyzetben lesz, hogy az egész, adóteher csökkentést keresztül viheti. Hogy mily előnyös volna ez kell-e magyarázni? kérjük tehát a presbitériumokat és lelkészeket, hogy a munkálatokat rögtön haladéktalanul kezükbe vegyék, táblázatos kimutatásokat töltsék ki, a hivek terhet hozzuk összhangba állami adó terheikkel.

Köztudomásu, hogy a mi egyházmegyénkben sok a visszásság e téren s ép a legszegényebbek, aránytalanul túl vannak terhelve. Igen komoly erős, gyors és szabatos munka kell ide A formák pontos betartása mellett remélhető, hogy ily kép a várt megkönnyebbülés egyházmegyénkben be fog következni.

De ismételnem kell, hogy sajnos súlyos aggodalmaim vannak nem fog-e az egész dolog alig legyőzhető nehézségekbe ütközni. No de legalább a mi részünkről ne legyen akadály, munkálataink legyenek készen.

Hasonlóan áll a tőkesegély dolgára nézve. Ujjonnan rendelt el ugyan is a konvent összeírást arranézve hogy az ujjabb 3 (5) éves ciklusra kik részesüljenek abból. Most van tárgyalás alatt egyházmegyénken is e kérvények ügye. És mondhatom itt is nehézségeink lesznek, mivel az összeírásúvek nincsenek szabatosan szerkesztve.

Ezek azon nagy kérdések N. t. egyházme-
gyei közgyűlés melyek most előttünk állanak.
Mint méltóztatnak látni se belőlről se kívülről
nincs rózsás helyzetünk. Teljes belső komoly
akaratra és munkára van szükségünk hogy a sok
nehézséggel diadalmasan szembe szállani képe-
sek legyünk. Am gondoljunk arra is hogy a mi
őseink különösen ép e kerületben sokkal sulyo-
sabb napokat éltek át és sokkal nagyobb nehéz-
ségeket győztek le. Átadták örökül nekünk a
szegénységet, de ők tudták tünni azt és tudtak
orvosságot is találni. Jogilag és anyagilag köny-
nyebb helyzetünk van nekünk. De nehezebb a
helyzetünk ha lelki erőink fogyatékoságára gon-
dolunk. Sajnos ez erősen megcsappant közöt-
tünk. Nincs egymás iránt bennünk elég szere-
tet, egyházunk iránt köteles hűségünk nincs
olyan mint volt ami elődeinkben kiknek pedig
vérszerinti utódai vagyunk. Pedig ha ezek nin-
csenek meg bennünk különösen a szeretet ak-
kor csak zengő érc és pengő cimbalom minden
mi törekvésünk.

Ha mármost mindazokat átgondoljuk amikre
jelen beszédemben rámutattam láthatjuk hogy
nekünk is úgy kell tennünk mint az új templo-
mot építő zsidóknak egyik kezünkben kardot
kell tartanunk, mert meg növekedtek ellensége-
ink számban hatalomban és fájdalom korunk
szellemének ellenünk irányuló hangulatában is,
és ugyan ekkor másik kezünkkel építenünk kell
anyaszentegyházunk falait kipótolva belőlről foly-
tonosan ama hézagokat melyeket azon a kis
hitűség és a hitetlenség ejtett, és azon rombo-
lásokat, melyeket a sötétség hatalmai hol orozva,
hol nyíltan ejtenek rajta. Emeljük e falakat
buzgón, lelkesen magasabbra és magasabbra
Isten dicsőítésére, hazánk javára! Ezzel a jelen
közgyűlést megnyitottnak jelentem ki.

Esperesi megnyitó.

Tartotta : *Dr. Baltazár Dezső.*

Szomoru jelentéssel kell elnöki megnyitómat
bevezetnem. Szomoru szívvvel jelentem, hogy
Soltész László hajduszoboszlói lelkész, egyház-
megyénk tanácsbírája váratlanul itthagytott ben-
nünket s elment oda, a hol áldásos életének sok
nagy érdemeivel magának örök lakozást biztosít-
tott. Szerető szíve, bölcs lelke melegség és vi-
lágosság áldása volt volt köztünk; szilárd jel-
leme, hithűsége gránit szikla-kő, melyen anya-
szentegyházunk egyik pillére vésszel, viharral
bizton dacolva nyugodhatott, puritán, tisztos élete
fénylő tükör, melyhez alkalmazni magunkat lelki

nyereség. Mindnyájunk erejének megfeszítésére,
buzgó odaadására felfokozására, újabb erőforrás
nyitására van szükség, hogy a szenvedett vesz-
teséget úgy a hogy pótolni tudjuk. Látogasson
meg bennünket jobbkezével is az Úr, ha már a
másikkal meglátogatott s nagy kegyelmének ni-
velláló hatását éreztesse velünk.

Utolsó találkozásunk óta lépett hatályba az
új egyházi törvény és vezetett be a hirhedt
1907. évi XXVII. t.-c. Egyházkormányzatunk gé-
pezete zakatolva örli le a tömérdek új anyagot;
itt-ott keserves zökkenéssel jelezve, hogy a szerü
és szóró munkája nem mindenütt volt bölcs s
a népiskolai állami törvényeknél talán nem is
becsületes.

Egyházi törvényünknek különösen a lelkészi
nyugdíjról szóló VII. törv. cikkét illetheti legna-
gyobb kifogás és éri legtöbb támadás. A milyen
sovárogova tekintett lelkészi karunk az új intéz-
mény elé, épp oly csalódás érte annak megva-
lósításával. Sokat követel, keveset ad. A törvény
előkészítői nem vetettek eléggé számot a lelké-
szek anyagi helyzetének nyomoruságával s vi-
szonylag oly nagy járulékokat prelináltak, hogy
azokat adósságcsinálás nélkül teljesíteni nem le-
het. Már pedig a biztosító — illetve nyugdíjintéz-
mény természetével mi sem ellenkezik jobban,
mintha követelése megátadja, — hogy úgy
mondjuk — a törzsvagyont s a regresszással
járó bizonytalanság és nyugtalanság által kinez-
zák azokat, a kiknek célja épen a biztosítás,
megnyugtatás. Némelyek törvényhozási uton
akarják megkorrigálni a hibát, a mi az egyedül
helyes és gyökeres megoldási mód, a mit egy-
házmegyénk is oszt, mások pedig a törvényen
eszközleendő végrehajtási erőszakolást s ennek
az eljárásnak alkotmányjogi visszasságát keve-
sebb kárnak tartják, mint a mi esnék az egyház
prezstizsén, ha egy új alkotása ily hamar módo-
sítottatnék s ennél fogva konventi intézkedéssel
igyekeznek némi orvoslást nyújtani.

Nem kis aggodalommal kell tekintenünk az
egyházi adóról szóló III. t.-c. végrehajtása elé.
Magában a törvényben az általános bírálat egy-
két elmaradott elvi álláspont éktelenkedésén ki-
vül nem találhat nagy hibát. Am a végrehajtás
körüli a felső fokon olyan tünetek mutatkoznak,
mintha a szegény egyházunk anyagi nyomoru-
ságán való segítés hathatósabb sikerét nehezíteni,
akadályozni igyekeznek valami lélektani tényező,
a mely az állami hozzájárulás csekély, elégte-
len összegének kiszámításánál elkövetett nagy
tévedést és hibát egyházunk igényeinek letöre-
sével és azzal igyekeznek megkorrigálni, illetve
a hibás számítást igazolni, hogy saját megadó-
ztatásunk mérvét felfelé erőlteti.

Ide enged következtetni az egyetemes adó-alapi végrehajtó bizottság amaz utasítása, hogy a százalékolás alapjába az általános jövedelmi pótdadó is bevonandó. Ez az eljárás a mig egyfelől egyházunk terhét feleslegesen súlyosabbá teszi, másfelől a nép bizalmát ingatja meg s bizonyos mértékig hitetők színében állit a gyülekezetek elé bennünket lelkészeket. Egyh. kerületünk ugyanis tavaszi közgyűlésén világosan kimondotta, hogy az egyház által viselendő teher kiszámítási alapjába az általános jövedelmi pótdadót nem kell felvenni. Mi ez alapon tettük meg számításainkat, ez alapon biztattuk, örvendeztettük gyülekezeteinket s az új adókulcs elfogadásának ez volt egyik feltétele. S ime pár hónap mulva egy hatósági jogokkal fel sem ruházott szerv, az egyet. adóalapvégrehajtó bizottság azzal homlokegyenest ellenkező utasítást ad s oda kénytelenit, hogy kerületünket, magunkat dezaúválva számításunk, szavunk hitelét eljät-szük a gyülekezetek előtt, s népünket bizalmatlanná és kedvetlenné tegyük új intézményeinkkel szemben. Reméljük, hogy az egyetemes konvent ezt a kinos helyzetet egyházunk jól felfogott érdekének érvényesítésével orvosolni fogja.

A mi az 1907. évi XXVII. t.-cikket illeti, még kell állapitanunk, hogy ez a törvény a klerikális reakció által megrontott törvényhozási szellem betegségének súlyos kórtünete. Egyenlősit a jogegyenlőség nevében ott a hol egyházunkat, a magyar vallást meg lehet szégyeníteni, kiváltságol ott a hol Róma nemzetközi érdekének kilehet szolgáltatni a magyar nemzeti kultra legszentebb érdekét. A revizio elleni küzdelmet fel kell vennünk s bárki azonosítsa is magát közülünk a törvény szellemével, tervezőjével, a törvénytől el kell takaritanunk a szégyenfoltokat, melyek egy modern, nemzeti, kulturállam repulációjára súlyos megítélés mértékével nehezülnek.

Most pedig reá térek egy nem kis jelentőségű mozgalomra, a mely mondhatni a közérdeklődés homlokvonalaiban helyezkedett el s jól esik remélnünk, hogy onnan nem is fog eltávozni, mig kitüzött magasztos céljára fel nem teheti a siker koronáját. Az orsz. ref. lelkész egyesület megalakulásáról óhajtok pár szót szólani.

Mi, a kik a kezdet kezdetétől fogva legnagyobb elöszereettel csüggöttünk azon a gondolon, hogy a magyar ref. lelkészi kar szellemben és erőben oda emelkedjék, hogy színvonala méltó legyen ahoz a multhoz, mely egyházunknak a nemzeti kultra, lelkiismereti és alkotmányos szabadság érdekében teljesített nagy horderejű szolgálataival gazdag s alkalmas annak a jövedőnek alapozásához, melynek a felvilágosodottság, az általános emberi jogok s a magyar nem-

zeti állam diadalának jegyében kell kibontakoznia, mi a kik azt tartottuk és tartjuk, hogy szellemben erőben és actióban erős egységes lelkészi kar, az anyaszentegyháznak egyik leg hatalmasabb oszlopa: a magas színvonal és hatalmas oszlop elérésének, megteremtésének eszközüül mint legtermészetesebbet és legeredményesebbet az országos, testületi szervekedést állapítottuk meg.

A szervezkedés eszméje sokáig feküdt a nyilvános birálat asztalán. Végezetre minden alaptalan meggyanusítás és méltatlan meghurcoltatás dacára is impozánsan nyert megvalósulást a szept. 18-iki lelkészkongresszuson. A kritika két bő ellenvetést szegezett a papi status testületi szervezkedése ellen. Egyik, hogy a világi elemtől való szükségtelen és káros elkülönülést jelent. Másik, hogy a hivatalos egyház elleni hadviselés állandó szerve lesz. Hiába magyaráztuk mi, a kezdeményezők intencióinkat hitelesen, hiába cáfolt reá az ellenvetésekre a kongresszus fényesen, mikor az orsz. ref. lelkészegyesület alapszabályába egyhangu lelkesedéssel igtatta be az országos protestáns szövetség alakításának hatalmas célját, felölelve és kérve a világiakat társakül és a mikor alapszabályszerüen kijelentette, hogy a hivatalos egyházzal való kölcsönhatást mindenkor szem előtt tartja; hiába voltak a szavak, hiába a tények; az értetlenség és konok negatió csökönnyösségét még mindig nem lehetet leküzdeni, hogy a magyar ref. egyház egyetemes javát célzó legtisztább szándékunkat az az irigység akarja kisebbiteni, mely felszokott támadni, mikor másoknak lelke nagy ideálokért szubjektív céltól menten fölhevül s a mely csak azért igyekszik bevágni a biztos utakat, hogy más névhez ne füződjék siker; de reá kell mutatnunk a destrukció szerencsétlen kezére, melyet leküzdhetetlen ösztön hajt gátolni, lerontani minden üdvös alkotást. Nem akarunk azok közé állani, a kik sérteni befelé bátrak, küzdeni kifelé bátortalanok; nem akarunk gyanusítani, hogy a szellem küzd ellenünk, a mely egyéni possibilitásért képes eladni a közsiker felét; de abban aligha tévedünk, hogy az ellenünk küzdők lelkének jobb fele, az egyéni érzékenység és tultengett önérzet meddő lángján égeti el magát.

A lelkészegyesület határozott állásfoglalása az 1848. XX. t.-c. betüszerinti, tehát a szekularizáció bizonyos nemét és mértékét involváló végrehajtása mellett s az általa keltett hatás mindjárt a kezdetben beigazolta, hogy mennyire szükség volt a közéleti hazugságok eme klasszikus korában egy ilyen egyesületre, a mely képes igazi nagon igazat szólani. A klerikális

reakció aknamunkáját, mely szép esendesen, tervszerűen előhaladva már a teljes siker valószínűségéhez közel jutott meglepetésszerűen zavarta meg a nyílt fellépés és lerántotta álarcát a rejtett belső emberekről. Most már látjuk tisztán, kik és milyen ellenségei, kik és milyen barátai egyházunknak és vele együtt a tiszta liberális nemzeti haladásnak. A tiszta látás már magában véve nagy nyereség; a folytatandó küzdelem sikeréhez pedig megbecsülhetetlen tényező.

A kongresszus állásfoglalását kifogásolják, kárhoztatják, pedig nem egyéb az, mint egy 1848-iki tételes törvény végrehajtásának sürgetése; tehát hazafias kötelesség; kétszeresen hazafias kötelessége lenne azoknak, a kik a 48-iki nagy eszmék hiveinek, letéteményeseinek vallják és tartják magukat. Politikai téren sürgetjük? azt mondják tüstént az augurok reá: „ne felekezetieskedjék a politikában,“ egyházi téren sürgetjük? azt mondják: „ne politizáljunk az egyházban.“

. . . Nem vagyunk hajlandók tovább is felülni ilyen hibás kör ügyes zofisztáinak; nem vagyunk hajlandók kötött kezű, tétlen elpusztulás férfiatlan áldozatai lenni.

Nem fog eltéríteni bennünket sem terror sem fuvola a megkezdett utról. Az eddigi züllés, sűjjesedés, romlás utja volt. Egyházunk, hazánk parancsol más utat: a nyílt, egyenes határozott küzdelem és haladás utját követni. Kikövetelni minden jogainkat, nem mondani le idétlen oportunitásból semmiről, a mihez van és nem követelni semmit, a mihez nincs jogunk.

Ez most a bűnünk. Legyen ezután is! A klerikális reakció xerxesi táborával az igazság erejében bizva szembe szállunk; a hátba kerülő efiáltések számításait a komoly, kitartó, bátor, lelkes, hűséges elem segítségével sikerülni fog erőltetni. Reményünk van hozzá, hogy egyházunkon belül, egyházunkon kívül felekezeti különbség nélkül mind erősebbé válik a nagy nemzeti közérdek szent kultusza, mely nem fogja engedni, hogy egyéni érvényesülések chance-ai, közérdekek romjain emelkedjenek fel. Reményünk van hozzá, hogy mind erősebbé fog válni a közóhaj a szabadeszmék, liberális intézmények tiszta, napfényes levegője után, melyben magyar hazánkra s benne a felvilágosodottság és szabadság egyházára felvirágzás boldog korszaka vár.

* * *

Hatalmas éljenzéssel kísérte és fogadta a beszédet az alsó-szabolcsi egyházmegye közgyűlése és egyhangú lelkesedéssel mondta ki, hogy es-

perese egyéniségében és eljárásában megbizik, a lelkészegyesületi mozgalmakat helyesli s a lelkészegyesület elnökének véleményével magát azonosítja. Ime a válasz a pápai riadóra. Egy egyházmegyei közgyűlés és nem csak a közvetlen érdekeit papi kar adta meg azt s ez a válasz súlyát csak növelheti. Szerk.

A konvent.

A törvény megmondja, hogy ez a testület a magyarországi református egyházat egyetemesen érdeklő ügyeket intézi.

Innét méltósága és sulya, melylyel a mi egyházi közéletünkben alkotmányunk keretében bír. A konvent állandó zsinat, sőt több is mint a zsinat, mert a törvényhozó testületet is ő hívja össze, látja el munkával és a törvényeket is ő hajtja végre.

A gyakorlati helyzetet tekintve a konvent minden mindenkben és mégis a valóságban csak meddő hatalom és meglehetősen népszerűtlen intézmény. Mi ennek az oka! Felesleges találgatni, elég egyszerűen rá mutatni. Talán az is, hogy bármily egyetemesnek neveztessek is, nem áll egyetemes alapon. Nem azért, mert nem a presbyteriumok választják tagjait, hanem azért, mert azok csupán, az egyházkerületek kiküldöttei. Ha az egyetemes egyházat képviselik s ha nem egyházkerületenként akarnak felvonulni, akkor a zsinatnak kellett volna választani, többségéből kiküldeni a konvent tagjait, kik ugyan csak a zsinatnak lettek volna felelősök. Így pedig tényleg nem számadoltatja őket senki. Távol legyen tőlem az a vakmerőség, hogy ezt én tegyem, mindazonáltal rámutatok arra, hogy a konvent hatalma a gyakorlatba nagyobb mintsem azt az alkotmány keretében önmagára nézve és az egyházra is kívánatos volna és nem célszerű hogy tagjai közt legfőbb egyházi és világi méltóságosaink foglalnak helyet, és hogy e miatt hiányzik az a forum, mely a konvent működését egyöntetűen és rendszeresen ellenőrizhetné, egymaga pedig kevesebb számu, semhogy ezt az ellenőrzést sikeresen teljesíthetné. Ebből a rendszerből származnak a konvent fogyatkozásai és a kedvezőtlen bírálatok és szemrehányások, a melyek különben minden végrehajtó hatalom működését állandóan kísérik.

A konvent gyenge ott a hol nem az egyházkerületek határozott többségével, hanem csak az általános egyházi közvéleménnyel és az ügygel áll szemben, gyenge a szakügyekben, a melyek hozzá utaltattak, ellenben tulerős minden kérdésben, mely kerületi érdek s a mely-

ben valamely vezető tagja állást foglalt vagy vagy éppen ő volt a kezdeményező. A prot. egyetem, az állami egyetemeken felállítandó prot. theol. fakultás eszméje jóformán semmivé vált a konvent kezében. Ebből a nagy egyetemes jellegű kezdeményezésből nem tudott semmit se csinálni. S ha a tiszántuli egyházkerület nem mozdul, úgy a prot. egyetemből nem is lesz semmi. De akkor mire való a konvent? Azután ott volt a parochialis könyvtár ügye. A helyett, hogy pályázat és rendszeres terv szerint állították volna elő a hiányzó és szükséges könyveket, megalkudtak a tiszáninneniekkel és bevették a Varga-féle egyháztörténetet, mert azok azt kívánták s így tettek az erdélyiekkel is és így a többiekkel is, ha azoknak valami efféle kívánságuk volna. Ez az eljárás semmiképen sem szolgált javára az ügynek, melynek további fejlődéséről csak a beérkezett panaszok alapján is sokat lehetne még elmondani. Az is tény, hogy a jegyzőkönyveinek kiadásán kívül a konvent nem igen működött közre itt nálunk egy magasabb szellemi folyamat megindítására, a ref. sajtó segítségével és emelésére nézve. A saját állandó irodája mellett, a melyet szinte már régen szerveznie kellett volna, adós nekünk a konvent egy *központi sajtóirodával* általában azokkal az intézkedésekkel, a melyek lehetővé teszik mindazt, a mi a közönség tájékoztatására és irányítására részint a hírlapok, a napi sajtó, részint tudományos munkák és értekezések által megtehető. Főleg a tudományos művek és munkásság hiányának, a melyek régen szellemi fölényünk alapját képezték.

De nem volna méltányos ennél a kérdésnél olyan tulszigorúan ítélkezni. A konvent nem tudományos akadémia és nem irodalmi társaság s a miben talán többet tehetett volna is, abban is inkább másokat terhelhet a hiba.

Ellenben szó fér a konvent eljárásához az anyagi ügyeket illetőleg. A közalapi adó felénnyire olvadt kezelése alatt. Az összegyűlt pénzt csekély kamaton heverteti. A gyámintézetet úgy alkotta meg, hogy az Antal Gábor püspök jelentése szerint csőd előtt áll.

Nagy hiba történt itt nemcsak a tervezet megalkotásánál, melyről voltak a kik előre megmondták és látták a bekövetkező veszedelmet, hanem főleg a meglévő gyámintézeti tőkék fel nem használása folytán. És ez amiatt történt, mert a konvent nem akarta a decentralizációt, nem tudott olyan szervezetet teremteni, mely szerint a közsegély és bevételek egyenlő arány szerint osztassanak el az egyes egyházmegyei gyámintézetek között, a melyek az országos törvény szerint a konvent pénzügyi ellenőrzé-

sével, de saját magok intézték volna ügyeiket. Kivánatos lett volna pedig különösen pénzügyi szempontból egy olyan szervezetet teremteni, mely az egyetemes egyház vagyonának kezelését szakszerűen eszközölhette volna, egy nagy prot. pénzügyintézetet, mely az egyházakban és egyházmegyénként szervezendő pénzügyintézetekkel szoros kapcsolatban lehetővé tette volna tőkénk nagyobb jövedelmezését, jobb felhasználását, szakszerűbb kezelését és nagyobb biztosítását.

Mindez nem történt meg eddig, de megtörtént az, hogy a gyámintézet csődje miatt a konvent egy olyan lelkész nyugdíjintézeti tervezetet fogadott el és képviselt a zsinaton, a mely miatt általános veszedelem és felfordulás fenyeget.

Az egész érdekelt papság, az egyházmegyek többsége nyílt határozott állást foglalt a VII. t.-c. ellen és annak revízióját sürgeti. A konvent vezetői a kerületeken kívánják elhallgattatni e mozgalmat s nem gondolják meg, hogy a részletekben való ígérettel, toldás-foldással csak rosszabbodik a nyugdíjintézet ügye s nincs szánva a helyzet és ha valami lágyemeleg határozatot sikerült is kivinni a kerületen, a külső elégedetlenség szava azért még nem szűnt meg és nem hallgatott el. Sőt annál erősebb lesz s ha a konvent elnök reakciós politikai ellenfelei így támadják és kiszolgáltatják a konventet, (dezauszálják annak elnökségét, és lejárattják annak tekintélyét) félt, hogy még vihar is lesz belőle.

Ne kísérletezzenek azért a vezetők, ne kuruzsoljanak, hanem cselekedjenek. Csaknem mindnyájan beismerik, hogy egy rokkantsági intézettel megelégedtek volna, legyen hát bátorságuk a VII. törvényre nézve ilyen javaslattal fellépni és a zsinatot összehívni. Vagy ha a helyzetet még ma sem látnák tisztán: halaszszák el a törvény életbeléptetését és rendszeresen készítsék elő a dolgot. Egy év alatt sok dolog megéri, sok nehéz helyzet kibonyolódhatik. Teendőjük pedig a nyugdíjintézeten kívül is van elég. Ott az adótörvény, melynek kiküldött központi bizottsága már is oly utra tévedt, a melyen nincs szabadulás. Az általános jövedelmi pótdó beszámítását értem. A bizottság itt nem az eddigi megállapodások szerint járt el, azért félt, hogy az adó törvény életbeléptetése sem hozand nekünk szerencsét és a konventnek elismerést.

E nélkül pedig alkotmányos testület sikerrel nem dolgozhatik, gyenge lesz ott a hol a szét-húzó és a közérdek rovására érvényesülő kerületi és személyes velleitásokról van szó, a hol az egyetemes és általános nagy célok forognak.

kockán és erős ott a hol a bürokratizmusnak és centralisációnak nincs semmi értelme, a hol okosan engedni kell. Videant consules . . .

dr. Ferenczy Gyula.

Roma locuta. A sárospataki nagy per.

Mielőtt tovább folytatom a per iratainak ismertetését, amelyben minden személyes motivumelmellőzésével tisztán az általános elvi részekre kívánok itt kiterjeszkedni — egy helyreigazítással tartozom. Zoványi nem álnév alatt írta a fegyelmi eljárásnak alapjául szolgáló közleményt a sárospataki iskola anyagi helyzetéről, az igazgatóságra is nem 5 szavazattal 4 ellenében, hanem 6 szavazattal 4 ellenében választott meg. (1 szavazat üresen adatott be.)

Ezt az igazgató választást semmisítette meg az Igazgató tanács. Mint az egyházkerületi gyűlésről szóló tudósításból látom, az Igazgató Tanács nemiktató eljárása az u. n. darabont korszakban eljátszott törvény hatósági eljárással is indokoltatott. Tévesen, mert itt nem a felsőbb hatóság törvénytelen biztosának a beiktatása akadályoztatott meg, hanem az egyik alkotmányos testület törvényesen megejtett választását tette semmivé és hiusította törvénytelenül meg a másik alkotmányos testületet. Hogy ezt állítólag erkölcsi okokból tette még növeli a hibát, mert az alkotmányos testületek közt összeütközést előidézni magában véve is, a legnagyobb erkölcstelenség és hiba. Mi lenne akkor belőlünk ha az egyházmegye így járna el a papválasztásoknál, a kerület az egyházmegyei választásoknál? Birói ítelet és eljárás nélkül semmisítene meg és utasítva vissza törvényesen lefolyt s nem feljebbezett elsőfoku alkotmányos tényeket? Nekem úgy tetszik, hogy az Igazgató Tanácsnak csak u. n. erkölcsi visszatorlásokhoz lehetett nyulni, tehát lemondania, vagy másképpen kijelentenie, hogy neki a választás nem tetszik. Még az is kevésbé aggályos lett volna, ha Zoványit mindjárt az igazgató választás után felfüggesztik, és a kellemetlenséget a bíróság által reparálják. Ürügyet egy papi jellegű ember és felekezeti tanár ellen ilyen eljárásokra mindég lehet találni . . .

Ez esetben is aggályos és igazságtalan az eljárás, de nem oly nagy a romlás, mint így s a kerület legalább a formákat megőrizhette volna s nem lett volna oda kényszerítve, hogy a per megnyerhetéseért a kerület elnöksége és a közgyűlés is nyíltan ki tegye magát. A hamis helyzet folytán pedig ez történt. Zoványi mint tudjuk feljebbezett az Igazgató Tanács határozata ellen s fegyelmi feljelentést tett annak tagjai ellen.

Ez a fegyelmi panasz megjelent a lapokban és így ismeretes. Az elnökség illetve a gondnoki hivatal (?) e fegyelmi panaszt nem fogadta el s a maga részről annak nem adott helyet.

Erről szól a következő irat, melyről az sem lehet megállapítani, hogy az egyházkerületi bíróság elnöke vagy csak a püspök írta-e alá?

I.

A Zoványi panaszát visszautasító püspöki levél.

Nagytiszteletű Tanár Ur!

Folyó hó 4 én vett levelét, melyben a sárospataki főiskola igazgató tanácsa ellen a miatt, hogy nagytisz-

teletű tanár urat, mint a tanári kar által az 1907—908. évre megválasztott akadémiai és közigazgatót, hivatalába be nem igtatta, fegyelmi eljárás megindítását kéri — azzal az értesítéssel küldöm vissza, hogy a kérést teljesíthetőnek nem találtam.

A fegyelmi panasz ugyanis alaptalan, mert az igazgató tanács eljárásában sem a hivatalos kötelességek teljesítésének szándékos elhanyagolása, sem a kötelességek pontatlan teljesítése nem foglaltatik (E. T. 301 § 7. p.). sőt a neheztelt és sérelmesnek talált határozatot bizonyára azzal a tudattal és abban a meggyőződésben hozta az igazgató tanács, hogy hivatalos kötelességének ilyen módon tesz leginkább eleget, már pedig a törvényeknek, szabályoknak, jelen esetben a sárospataki főiskolában érvényben levő kormányzati rendszabályoknak helyes, esetleg helytelen értelmezése, — a mire vonatkozólag a főt. egyh. kerületi közgyűlés lesz hivatva dönteni — fegyelmi vétséget még nem képezhet, illetőleg a fegyelmi eljárás megindítására alapul nem szolgálhat.

A hivatalos hatalommal való visszaélés esete, melyre a panaszlevél hivatkozik (E. T. 301. § 8 p.) szintén nem forog fenn, amennyiben előbb az volna minden kétséget kizárólag megállapítandó, hogy az igazgatótanács a kormányzati Rendszabályok szóban forgó pontjának illetén magyarázása s ennek alapján követett eljárása csakugyan feltűnteti-e a hivatali hatalommal való visszaélés ismérveit?

Általában az egész beadvány legfőbb bizonyítékot abban a gyanuban látszik keresni, hogy az igazgató tanácsot az ellenszenv vitte rá a panaszlott határozat hozatalára, ami pedig nemcsak hogy fel nem tételezhető, de meg sem engedhető, a fegyelmi eljárás megindítására alapul meg egyáltalában nem szolgálhat.

Végül megjegyzem, hogy alakilag is hiányos a beadvány, mert nem volt csatolva hozzá az igazgató tanácsnak panaszlott határozata, amelynek ismerete nélkül pedig — bármint állana is különben a dolog — fegyelmi eljárás megindítását kimondeni teljes lehetlenség.

Mindezen okoknál fogva az itt mellékelve (a megválasztási jegyzőkönyvi kivonattal együtt) visszaküldött panaszlevélben foglalt kérelmet teljesíthetőnek nem találtam.

Miskolcz, 1907. július hó 11.

Kun Bertalan,
tiszáninnyi ref. püspök, mint a
sárospataki ref. főiskola főgondnoka.

* * *

Ezen visszautasítás ellen, mely úgy tartalmánál fogva, miután azon állítása, hogy az Igazgató Tanácsot nem a Zoványi iránti ellenszenv vitte rá a beiktatás megtagadására nyílt ellenmondás a tényekkel, de ugyis mint bírósági okmány joggal kifogás alá vehető, beadatott a panasz egyenesen a bírósághoz címezve is és pedig azzal a kíséző levéllel, amely az egyházkerületi gyűlésben a bírósági akták közül valaki által szabálytalanul kicsatolva — a közgyűlés elébe hurreolatott és a statáriális eljárás indokául felhasználott. Ez a tény semmiképen se nevezhető megnyugtató eljárásnak a formája miatt sem, mert az iratok a bíróságot illették s a gyűlés tagjaira nézve hivatalos titkot képeztek, s az iratokba még a feleknek is csak

hivatalos engedéllyel lehet bepillantani. De aggályos ez az eljárás a lényeg miatt is, mert a Zoványi újabb beadványát az elnökség szó nélkül elfogadta és annak kifejezései miatt fegyelmi feljelentéssel nem élt. Az elfogadó értesítés ugyanis semmi recriminációt nem tartalmaz és külön feljelentés ez ügyből kifolyólag nem is adatott be s abban fegyelmi eljárásra okot maga az egyházkerületi bíróság sem talált, mely pedig ezzel az ügygyel a közgyűlés és a Zoványi meglincselése után foglalkozott . . . A kétségtelen erős hangú de nem önértékes ref. lelkeshez illetlen feljebbvezés ellen, melylyel a sértett fél igazságát kereste az a viharos megbotránkozás tehát tultt a célon, peres fellé tette egyes tagjai után magát a közgyűlést és közönséges u. n. justismord jellegűvé a Zoványi elleni eljárást. De alljon itt a Zoványi levele és az arra kelt püspöki értesítés.

II.

A Zoványi újabb beadványa, mely az egyh. ker. határozatára állítólag okot adott.

Főtiszteletű egyházkerületi bíróság!

A főtiszteletű püspök urhoz az ide mellékelt fegyelmi panaszt adtam be a sárospataki kollegium igazgató tanácsa ellen, az ez által elkövetett kötelességszegés és hivatali hatalommal való visszaélés miatt. A püspök ur úgy a mai nap is még érvényben levő, mint a nemsokára életbe lépendő egyházi törvények rendelkezéseinek teljes mellőzésével minden további eljárás nélkül visszaküldötte panaszomat. Minthogy pedig az egyházi törvények nem arra valók, hogy akárminő hatalmasság is kénye-kedve szerint figyelmen kívül hagyassa belőlök, ami neki épen alkalomszerűleg nem tetszik, kénytelen vagyok illetékes helyen a püspök ur ellen is fegyelmi panaszt adni be szintén kötelességmulasztás és hivatali hatalommal való visszaélés miatt.

Minthogy azonban úgy is volna magyarázható a püspök ur említett ténykedése, mintha az új egyházi törvényeknek azon az intézkedésén alapulna, a mely — természetesen a püspök urtól figyelembe nem vett és nem teljesített előzetes teendők után — jogot ad a bíróság egyházi elnökének a további eljárás beszüntetésére: és mivel ez ellenében viszont joga van a panasz beadójának is az illető bírósághoz való felelősségre, ezennel bejelentem és beadom e felelősségre, amelyben kérem a főt. egyh. ker. bíróságot, hogy méltóztassék az igazgatótanács elleni fegyelmi panaszomat fegyelmi eljárás alapjául elfogadni és a nevezett tanács ellenében ezt a törvény szabványai szerint lejártni.

Annnyival inkább ragaszkodnom kell ehhez, mivel a még mai nap is érvényes egyházi törvény szerint minden fegyelmi panasz — a visszavontak és egyesség útján elintéztettek kivételével — feltétlenül eleje terjesztendő az elnökség által a bíróságnak, már pedig az én fegyelmi panaszom (nem pedig kérelmem, mint tévesen nevezi a püspök ur) nem képezhet kivételt a legönkényesebb jogtiprás nélkül, a mely ellenében kész vagyok a legvégsőkig menő és minden lehetséges jogorvoslatot megszerezni magamnak és a törvénynek.

Nem tartom e végett szükségesnek a püspök ur visszautasító érveit cáfolgatni, mert a ki elfogulatlanul bírálja el ezt az egész ügyet, anélkül is megtalálja azoknak az érveknek az értékét a püspök urnak abban az eljárásában, a melylyel a törvényben részletesen elébe irt teendőknek teljes mellőzésével mindjárt a pa-

nasz visszautasításával kezdte ez ügyben való ténykedését. Egyetlen egy kifogására, az állítólagos alaki hibára jegyzem meg, hogy ha az ilyen panaszolt határozatok nem hivatalból szereztenének be a bepanaszolt testülettől követelendő nyilatkozat kapcsán, hanem a panaszos fél által volnának előlegesen beszerzendők akkor sohasem lehetne egyetlen testület ellen sem panaszt tenni hivatali hatalommal való visszalélés miatt, mert ez mindig tudna gondoskodni róla, hogy hiteles jegyzőkönyvi kivonattal ne igazolhassa a panaszolt sérelmet a sértett fél, a melyet neki csak vizsgálát folyamán kötelessége bizonyítani. Különben a püspök ur visszautasító döntésének kelte előtt pár nappal az egyházkerületi közgyűlés és az igazgatótanács közös hivatalos lapjában, a Sárospataki Ref. Lapokban teljes egészében megjelent volt az igazgatótanács reám nézve sérelmes határozata s így, legalább is innen, hivatalos tudomása is volt a püspök urnak az egész ügyről.

Maradtam a főtiszteletű egyházkerületi bíróságnak

alázatos szolgája

Zoványi Jenő.

III.

Az újabb beadványt elfogadó püspöki levél.

Nagyfőtiszteletű Zoványi Jenő, sárospataki theologiai tanár urnak Sárospatak.

Vettem a nagyf. tanár urnak a főtiszt. egyházkerületi bírósághoz intézett beadványát, melyben kéri a bíróságot, hogy fegyelmi panaszát a sárospataki kollegium igazgatótanácsa ellen, a fegyelmi eljárás alapjául fogadja el és a nevezett igazgatótanács ellen azt, a törvény szabványai szerint, járassa le.

Mint a főtiszteletű kerületi bíróság egyházi elnöke, értesitem tanár urat, hogy kérvényét a szeptember havában Sárospatakon tartandó (24-től 26. napjáig) bírósági ülés elé fogom terjeszteni; melyik napon fog ezen ügy tárgyalatni, azt majd a gyűlést megelőzőleg 15 nappal közölni fogom, hogy azon megjelenhessen, vagy magát törvényesen képviseltethesse.

Miskolc, 1907. július

Kun Bertalan
tiszáninnyi ref. püspök s
bírósági egyh. elnök.

* * *

Ismétlem, s a fenti irat is bizonyítja, hogy a főtiszt. püspök Zoványi beadványában magára és méltóságára nézve semmi sértőt nem talált. E beadvány és még az abban bejelentett fegyelmi panasz is nem személyes sértés, hanem az ügy természetéből folyó. Ha egyszer kérdés támad amiatt, hogy az elnök vagy püspök az igazságát kereső és megsértett fél beadványát visszaküldheti-e pátriarchalisan mint egy magánuton, vagy azt hivatalból elfogadni és tárgyalatni köteles; nyilvánvaló, hogy csak a bíróság útján tisztázható a kérdés, erre pedig bármilyen rideg is legyen az a fegyelmi feljelentés, nincs más lehetőség, különben is a törvény azért törvény, hogy azt ne csak Kiss Mózesre alkalmazzák. Így foghatta ezt fel a legközvetlenebb érdekelt fél és maga a kerületi bíróság is, mely ismétel-

jük, a Zoványi beadványát minden megjegyzés nélkül letárgyalta és abban további eljárásra okot nem talált.

(Folytatjuk.)

KÜLÖNFÉLÉK.

A püspöktől.

A nagytiszteletű Református Esperes uraknak.

Tiszántuli református egyházkerületünk őszi közgyűlését elnöktársam ö méltóságával történt közös megállapodás folytán folyó évi novemberhó 20-án (huszadikán) reggel 9 (kilenc) órakor Debrecenben a főiskola disztermében nyitjuk meg.

A Nagytiszteletű Esperes urakat kérem, hogy értekezletre már november hó 19-én reggel 9 órára bejönni méltóztassanak.

A tárgysorozat tekintélyes része az egyházmegyéről Nagytiszteletűsegtek utjan tog beérkezni s így ez időszert még a fontosabb tárgyakat sem jelezhetem; de annyival inkább es tisztelettel kérem a Nagytiszteletű Esperes urakat, hogy ugy a bírósági, mint a közgyűlési tárgyakat megjegyzék bevéve és hátratozva november hó 1-ik napjáig, mint legutolsó határidőig a püspöki hivatalba beküldeni annyival inkább méltóztassanak, mert a későbbben érkező ügyek a tárgysorozatba felvételni nem fognak.

Midőn az ügyiratok pontos beküldését még egyszer nagybecsű figyelmökbe zárom.

Kartársi szives üdvözléttel és teljes tisztelettel vagyok.

Debrecen, 1907. október hó 17-én.

A püspök helyett:

Dicsőfi József
egyh. ker. főjegyző

— Egy szép egyházi és családi ünnepély. A vallás és egyház iránti buzgó szeretetnek, áldozatkészségének, a lelkipásztori rátermettségnek s a magyar vendégszeretet ősi virtusának fényesen kiállott próbája volt az az egyszerű, de lélekre ható ünnepély, a mely f. hó 6-án a beregi egyházmegyében levő izsnyétei ref. egyházban végbement. Ekkor volt ugyanis a beiktatása Sütő József volt csetfalvai, most immár izsnyétei lelkésznek. Már a korá reggeli órákban ellepte a parókiát és környékét a buzgó egyháztalagok s a vidékről egybegyűlt rokonok, barátok, kollegák sokasága, kik a harangszóra tologva siettek az Urnak szent házába. Ez a szent hajlék megérdemli, hogy róla külön megemlékezzünk. Most építette a munkát hit és Istenhez vágyakozó buzgóság, a pár év előtt hamuvá égett régi fatemplom helyére örök emlékéül az eltávozott lelkész Szentimrey József egyházépítő munkásságának. Magas, sugar tornya, hatalmas boltívei, széles, nagy ablakai, mozaik padlózata, az egyszerű, de izléses festés kellemesen lepik meg a belepőt s önkételenül azt a gondolatot ebresztik, hogy jól esik lelkünknek egy szerény falusi gyülekezetben ilyen istenházát látni. A karzatok mellvédjei, a szószék, korona és urasztala tömör köris-

fából készültek, ez utóbbi ezüst színű varáncsal körülvéve. Kár hogy az építés még nincs egészen befejezve, kivált, hogy az orgona nincs beállítva. Milyen szép lett volna egyuttal a templomszentelést is megtartani! De nem kevésbé volt impozáns a közönség is, mely nemcsak a padsorokat, hanem azok közeit is zsufolásig megtöltötte, míg a szent asztalt 11 palástos ref. pap ülte körül. Köztük egy tiszteletre méltó ősz patriárka. Ecsedy Károly nagylányai lelkész, a beiktatott lelkész ipa, ki 84 éve dacára messze utról jött el, hogy tanuja legyen a szeretetteljes ragaszkodásnak, mely gyermekeit új otthonokban is könnyezi. A beiktatást Sütő Kálmán esperes és Papp Imre főszolgabíró végezték. Előbbi a tapasztalás kincsházából s az evangelium örök üdőségű forrásából meritett apostoli tanácsokkal és áldásokkal látta el ugy a gyülekezetet, mint annak lelkészét. Majd fellépet a szószékre Sütő József lelkész és eleinte a meghatottságtól remegő hangon, de később mindinkább megkapó lelkesedéssel, folytonos feszült figyelemtől kísérve mondta el beköszönő beszédjét, találó szinekkel festve az Ur Jézus követésének nehéz, de gyönyörűségét, szükségességét és akadályait, Máté 8: 19 alapján. Istenisztelet után a paplakra tért vissza a közönség. Itt az új papné a maga templomában: a családi tüzhelynél állotta ki próbáját a háziasszonyi erényeknek, nem kisebb sikerrel mint férje-ura a maga szakmájában. Három hosszú asztal görnyedt az izletes, magyaros ételek és italok alatt, főszerezve a kedves házinő nyájas szavu kinálgatása és a vendéghölgyek vidám csevegése által. A tósztok bőségéből kiemelni kívánom a Sütő Kálmán esperesét, ki a háziasszonyt éltette; az Ecsedy Károlyt, ki mint a bibliai Izsák, vagy mint a honfoglaló Almos a kedves társaságban megifjult kedéllyel áldotta meg szeretett gyermekeit, és a Vigvári Mihályt, ki az új lelkész és választó egyház soha el nem fogó békeségéért üritette poharát. A társaság a késő délutáni órákban eloszlott ugyan, de a szép nap emléke sokáig élni fog ugy az izsnyétei hivek, mint a jelen volt vidéki vendégek lelkében. Egy jelen volt.

— **Kegyeleles tanulmányi kirándulás.** A békési ref. főgimnázium 98 tanulója Balla István, Bayer Arthur, Berentes Lajos, dr. Haraszti Sándor, Nagy Lajos és Ostváth Gyula tanárok kísérete mellett okt. 12-én tanulmányi kirándulást tett Nagy-Szalontára. Megtekintették a Csonka-tornyot s a benne elhelyezett nagyszámu és felette becses Arany ereklyét, továbbá azt a helyet, ahol Arany János szülőháza, valamint az a kis szobácska volt, melyben a Toldit írta. Arany György házanak, valamint a régi jegyzői lakásnak nyoma sincs a tűzhamvasztotta el mind a kettőt, az előbbi házhely tulajdonosa ma Arany Sándor, az utóbbinak helyén a járásbíróház épülete van. — A főgimnázium önképzőköre megkoszoruzta Arany János szobrát, melyet Nagy-Szalonta város százhéttel ezelőtt helyezett a Csonka-torony bejárata fölé. A nézni valók megtekintése után dr. Haraszti Sándor tanár beszédet intézett az ifjusághoz, melyben kiemelte, hogy a kegyelet hozta az ifjuságot és vezető tanárait Szalontára, mert okt. 22-én lesz negyedszázada, hogy Arany János meghalt. Tanárok és tanulók bizonyára kedvesen emlékepek vissza a majora, melyet Arany János városában, Bocskay hajdu maradványai közt töltöttek.

— **Orgona avatás.** Ombód (Szatmár-megye) ev. ref. temploma részére Országh Sándor orgonagyárosnál megrendelt új orgona a napokban készült el és lett

ünnepélyesen felavatva. Az ünnepélyen a szomszéd kööségek intelligentiája teljes számban vett részt. A felszentelés előtti napon volt az orgona szakértői vizsgálata és átvétele, melyet Veress Lajos szatmári karnagy végzett. A szakértő az orgona külső kiállítását szerkezetének pontos működését és az intonálás és hangolás kiváló sikerültét elismerte és az orgonát ez alapon átvételre ajánlotta.

— **Urasztali kehely** egyszemélyre való ürtartalommal. A Főtisztelendő lelkész urak, de meg orvosok által is elősmert veszély van abba, hogy a hivek közös serleget használnak. Külföldön Svajcra a higienikus haladás bofolyása alatt számos lelkész helyénvalónak látta, hogy hiveit arra a veszélyre figyelmeztesse, ami a közös kehely használatával jár. Elősmérésre méltó törekvésnek tartjuk, hogy Polgár Kálmán órásmester és egyházi szerelvény raktáros (üzlete és raktárai Budapest VII. Erzsébet körút 29 sz.) az általa szerkesztett „Műötvs” legujabbszámába e tárggyal behatóan foglalkozik és egy egész tömeg olyan újabbszabású egyházi szerelvényt mutat be, melyek e téren mind föltűnést keltettek. Aki stilszerű urasztali kehelyek, boroskanesók, keresztelő készletek és egyéb egyházi szerelvények iránt érdeklődik az kérjen Polgár Kálmán nagy képes album árjegyzékéből, amit a cégvezetőség minden érdeklődőnek, ingyen bérmentve megküld.

— **Templomszentelés.** A gyulafehérvári egyházmegyébe kebeleztet csórai egyházközség f. hó 22-én örönnünnepet ült. Ekkor szenteltetett fel és adatott át a közhasználatnak a részint az idő vasfoga, részint a mellette elfolyó patak által teljesen megrongált, ennek miatta — 1895-ben — közigazgatásilag bezárt, 1902-ben pedig leomlott és lebontott 18. századbeli réginek romjaiból ujonnan épült temploma. Az isteni tisztelet a XXX. Dics. 1. versének elénekésével vette kezdetét. Erre a 218. dics. 6. és 7. versét énekelte a gyülekezet, mely után dr. Elekes Viktor esperes buzgóság teljes imája emelte égfele lelkeinket. Ima után a „Magyar gályarabok énekét” adta elő Kovács Károly szászsebesi lelkész. Utána ismét dr. Elekes Viktor esperes ur beszélt, megtartván magvas, eszmékben gazdag prédikációját. Majd a „Menyben lakó én Istenem” kezdetű ének elhangzása után Benedek Károly lelkész e. m. főjegyző hívogatta megterésre, Jézus Krisztus hű követésére, az isteni kegyelem elfogadására az Urasztalához a hívőket, az ő lelkeket megnyerő, sziveket foglyulejtő ékesenszólásával. A szent vendégség kiszolgáltatásában dr. Elekes Viktor esperes volt segítségére. A szeretet és megváltás emlékjegyének magunkhoz vétele után ismét az egyházközség lelkésze adta elő lelkesedéssel a templomnak az egyházközségtől elválaszthatatlan történetét, hálával borulva le az egyházközséget s annak régi templomát létesítő elhunyt nagyok, az egyházközség jelenlegi patrónusának dicső ősei emlékezete előtt s hálásan emlékezve meg azok méltó utódának áldozatkészségéről. Még a 272. dicséret 7. versét énekelte el a gyülekezet s végül „Himnusz” zárta be a megható ünnepélyt.

Hamersberger László. Az a meggyőződésünk, hogy nem csak azok tartoznak egyházunkhoz, a kik protestánsoknak kereszteltettek, hanem mindazok, a kik a protestántizmus nagy elvei és szellemei szerint cselekesznek. Viszont azzal is tartjuk, hogy azok, a kik csak az anyakönyv tanúsága szerint protestánsok, de az élet-

ben a reformatió nagy elveit megtagadják nem a mieink többé. Ez alapon e kecskeméti evang. egyházmegye felügyelője se tartozik hozánk és nincs jogositva, hogy egyházi méltóságot viseljen. Annyival inkább, mert mint uri ember sem járt el kifogástalan módon és saját püspökét is denuncialta és egyházát is pellengérezte.

— **Szász Károly püspök siremléke.** A dunameléki ref. egyházkerület nagynevű és áldott emlékeztető püspökének, Szász Károlynak sirja fölé diszes emlékkövet állittat hátramaradt családja s egyszersmind a boldogult mellé helyeztet el hön szeretett nejének hamvait is. A siremlék felavatása, f. hó 15-én történt ünnepélyesen.

— **Egyházi aranykönyv.** A nemrég elhunyt báró Kochmeister Frigyes végrendeletét a napokban bontották fel, a melyből kitűnt, hogy a nemeslelkű férfiú, a ki életében is sok jót cselekedett egyháza és a humanitárius intézmények segítségével, végső rendelkezéseiben sem feledkezett meg azokról. A mint értesülünk, végrendeletében az orsz. prot. árvaháznak 40,000 a pesti evang. egyháznak 15,000 a Bethesda-kórháznak 2000 koronát hagyományozott. Legyen emlékezete áldott!

— **Nevezetes ásatások.** Október 5-én a debreceni városi muzeum vezetői, a tiszántuli egyházkerület, a debreceni ref. egyház és Debrecen városa által Komlóssy Arthur ur kezdesére még 1893-ban adott pénzbeli segélyből, Méliusz Péter — Debrecen Kálvin János s több nagy nevű lelkész és tanár siremlékei, esetleg hamvai felkutatásához kezdetek a kossuth-utcai temetőben Balogh Ferenc hittanár és Dicsőfi József lelkész urak közreműködése mellett október 11-én a munkálatokat egyéb elfoglaltság miatt félbe kellett szakítani. Az eddig elért eredményről csakis beható antropológiai vizsgálat után nyilatkozhatunk. De azt már most közzétehetjük, hogy sikerült megállapítani Komáromi Cs. György hírneves bibliafordító prédikátor és professzornak ugyanott romladozó hatalmas sirkövén az eredeti feliratot, melyből már csak néhány betű maradt meg s a melynek szövegére nézve 1875-ben a tudós Révész Imre is tévedésben volt. A megfejtés tulajdonképpen Létai Menyhért segédlelkész érdeme.

— **Okvetetlenkedés.** Gróf Tisza után Darányi Ignác földmívelésügyi miniszter is okvetetlenkedik a szekularizáció és a lelkészegyesület dolgában. Konstatáljuk, hogy ez a felszólalás is a Ref. L. E. elfogadott határozati javaslatának az elolvasása nélkül történt. Egyébként ide jegyezzük, hogy erről a kirohanásról maga az Egyetértés sem mondott kedvező véleményt és nem helyeselte azt.

— **A tetemesen felszaporodott előfizetési hátrálékok és hirdetési pénzek beküldését sürgősen kérjük.**

— **Ref. kollégiumok Aradon.** Az aradi székelv generalis nagygyűlésen a ref. kollégiumok igen szép

számban jelentek meg. Körülbelül 240-re rug azon tanulóifjak száma, akik részint az okt. 6-iki ünnepekre részint a székely nagygyűlésre Aradra rándultak tanáraik vezetése mellett. Megjelentek Nagyenyed, Marosvásárhely, Szászváros ref. kollégiumai régi zászlóik alatt. A vendékek között igen sok ref. pap és tanár volt a székely vidékéről. Az okt. 6-iki gyászünnepek alkalmával az ünnepi beszédet az egyik székely vendég, Balázs József, besztercei ref. lelkész mondotta, az ezrekre menő hallgatóság nagy tetszése mellett.

— **Papszentelés.** A Kálvin-téri református templomban vasárnap, október 13-án d. e. 10 órakor kilenc újonnan megválasztott lelkészt szenteltek fel. Az ünnepélyes istentiszteleten Kátay Endre esperes prédikált; a főszentelést pedig az esperesek segédletével Baksay Sándor püspök végezte.

— **A dunamelléki ref. egyházkerület** október 14-én Budapesten a ref. főgymnázium dísztermében tartotta egyházi értekezletét. Tárgysorozata: Közének (112. dics. 1. és 5. v.) és előfohász után: 1. Egyházunk társadalmi munkássága. Irta és felolvasta dr. Kovács István missziói lelkész. 3. A lelkészi nyugdíjtörvény végrehajtásának nehézségei. Előadta Szóts Farkas theol. tanár. 3. Folyó ügyek. Előterjesztette Böszörményi Jenő értekezletti titkár. 4. Esetleges indítványok. Közének (37. dics. 3. v.) és zárófohász. Az előadások után eszmecsere volt.

— **A ref. konvent palotája.** A ref. konvent hivatalos helyiségei és a zsinat ülésterme elhelyezésére, a VII. ker. Szabó József és Abonyi-utcák sarkán levő telkén, a mint tudjuk, palotát épített, a melyben nemcsak a konvent céljaira szolgáló helyiségek, hanem modern urasági lakások is foglalnának helyet. A palota terveinek beszerzésére a konvent pályázatot hirdet, melynek határidejéig 19 pályamű érkezett be. A bíráló-bizottság, melynek tagjai báró Bánffy Dezső elnök, Darányi Ignác gróf Degenfeld József, gróf Tisza István főgondnokok, Dókus Ernő továbbá Pec Samu műegyetemi tanár, mint a Magyar Építőművészek Szövetsége, Fittler Kamill, Orth Ambrus, Fleiscl Róbert építészek, mint a Magyar Mérnök, és Építész-Egylet kiküldöttei voltak, a múlt héten megtartott záruláson döntött a pályázat felett és az 1000 koronás első díjat egyhangulag Hajós Alfréd és Villányi János építészek „Erős várunk . . .” jellegű pályaművének ítélte oda. A II-ik díj Kiss Géza építész pályaművének jutott. A díjazott terveken kívül a konvent Almássy Balogh Lóránd, Haas és Málnai, továbbá Feller József (Szombathely) építészek munkáit megvásárolták.

— **Iskola megnyitás.** A Baar-Madas református felsőbb leányiskolának és nevelőintézetnek (II. ker. Albrecht-ut 26. sz.) f. é. október hó 12-én volt ünnepélyes megnyitása. A megnyitó ünnepély sorrendje a következő volt. Közének: a XLII. zsoltár 1. verse. Imádkozott Baksay Sándor dunamelléki református püspök. Az intézet felállításának előzményeiről szolt Szilassy Aladár az igazgatótanács elnöke. Alkalmi költemény, Irta Dr. Miklós Elemér, előadta egy növendék. A növendékek éneke. A fentartó testületet s a vendégeket üdvözölte Fráter Eszter igazgatónő. Válaszolt Dr. Darányi Ignác, a dunamelléki egyházker. főgondnoka. Imádkozott Petri Elek budapesti ref. lelkész, az igazgatótanács h. elnöke. Közének: a 37. dicséret 3. verse.

— **Koszoru.** A magyar prot. irodalmi társaság népies kiadványai. Ez építő és tanuságos kiadványokból az idén már a 131-től 140-ig terjedő tíz füzet jelent meg a következő tartalommal: Az aranyország. Ember tervez, Isten végez. Mikor a part szakad. Virág a kereszt tövében. Jézus az evangéliumok szerint. A megtért. Hit az élet ereje. Bizzál az Úrban. Áhitat hangjai. Ez utóbbi a mi nagyérdemű munkatársunknak, Sátha Károlynak vallásos költeményeiből közöl szebbnél-szebbeket. A többi tanuságos elbeszélés jeles szerzőktől. Egy füzet 8 fillér. Ezeket mindenki megszerezheti szerze is meg! Hornyánszky Viktornál kapható.

— **Választások.** A dunamelléki ref. egyházkerületben tanácsbíráknak meg választottak: Benedek Sándor és Lelecsényi Zádor, aljegyzőknek pedig dr. Bernáth István, gróf Degenfeld Kristóf. A megválasztottak letették az esküt a közgyűlés előtt.

— **Kérelem.** Szives tisztelettel kérem mindazon lelkészi hivatalokat, polgári hatóságokat, tanítókat, magánosokat, kikhez a sok csapásokkal látogatott s félszázad alatt most 4-ik templomát építő tiszabecsi ref. egyház segélykérő szózata eljutott, de azt még eddig vissza nem küldötték, legyenek kegyesek most már sürgősen visszaszármasztatni, még ha tán üresen is, hogy a számadását kurátorunk elkészíttesse. Tisztelettel Tiszabecsen, 1907. október 9. Szabó Mihály ref. lelkész.

— **A Prot. Árvaházi Képes Naptár 1908 évi,** 34-ik évfolyama már megjelent *Kenessy Béla* szerkesztésében és *Hornyánszky Viktor* kiadásában (Budapest VI. Aradi u. 14) a szokott, dus tartalommal és szép képekkel. E naptárnak egyetlen prot. család asztaláról sem szabad hiányozni Ára 60 fillér.

Tartalom-jegyzék: Nagyvárosi szomszédság. Ősszel. Szabolcska Mihály. — György Endre gondnoki megnyitó beszéde. — Esperesi megnyitó. — A konvent. — Roma locuta. A sárospataki nagy per. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: *Dr. Ferenczy Gyula.*

**Az ország összes iskoláiban
használt iskolai könyvek és
tanszerek a legelőnyösebben
szerezhetők be a tiszántuli
ref. egyházkerület főbizomá-
nyosánál a**

HEGEDŰS ÉS SÁNDOR

cégnél Debrecenben

Nagy képes árjegyzéket kívánatra a cég
ingyen és bérmentve küld.

A vonatok indulása Debrecenből :

5 óra 19 perckor éjjel sz. v. Püspökladány (Budapest) felé.
2 óra 9 perckor éjjel m. v. Püspökladány felé.
7 óra 57 perckor gyorsvonat Püspökladány—Budapest felé.
11 óra 6 perckor t. v. sz. sz. Püspökladány felé.
12 óra 5 perckor sz. v. Püspökladány—Budapest felé.
3 óra 41 perckor t. v. sz. v. Püspökladány felé.
4 óra 42 perckor gy. v. Püspökladány—Budapest felé.
8 óra 29 perckor éjjel sz. v. Püspökladány felé.
10 óra 35 perckor sz. v. Budapest felé.

2 ó. 41 p. éjjel sz. v. Körösmező felé.
5 ó. 10 p. éjjel sz. v. Szatmár felé.
9 ó. 21 p. t. v. sz. sz. Királyháza felé.
12 ó. 19 p. gy. v. M.-Sziget (Körösmező) felé.
3 ó. 54 p. sz. v. Körösmező felé.
6 ó. 56 p. éjjel gy. v. Szatmár felé.
10 ó. 52 p. éjjel t. v. sz. sz. Királyháza (M.-sziget) felé.

5 ó. 15 p. éjjel sz. v. Szerencs felé.
8 ó. 51 p. sz. v. Miskolc felé.
12 ó. 24 p. sz. v. Nyiregyháza—Szerencs felé.
2 ó. 20 p. m. v. Hajduhadház felé.
4 ó. 25 p. sz. v. Miskolc felé.
7 ó. 22 p. éjjel sz. v. Szerencs felé.

8 ó. 28 p. éjjel m. v. Tiszalök felé.
5 ó. 9 p. m. v. Hajdunánás felé.
11 ó. 11 p. m. v. Hajduböszörmény felé.
12 ó. 12 p. m. v. Tiszalök felé.
4 ó. 36 p. sz. v. Tiszalök felé.
7 ó. éjjel m. v. Hajdunánás felé.
4 ó. 36 p. éjjel v. v. Füzesabony felé.
40 ó. 50 p. v. v. Füzesabony felé.

1 ó. 56 p. v. v. Tiszafüred felé.
9 ó. 35 p. v. v. Nagyléta—Vértes felé.
4 ó. 51 p. v. v. Nagyléta—Vértes felé.

A vonatok érkezése Debreczenbe :

2 ó. 18 p. éjjel sz. v. Budapestről.
5 ó. 03 p. éjjel sz. v. Püspökladányról.
7 ó. 46 p. t. v. sz. sz. Püspökladányról.
10 ó. 04 p. m. v. Püspökladányról.
12 ó. 04 p. gy. v. Budapest—Püspökladányról.
2 ó. 51 p. t. v. sz. sz. Püspökladányról.
3 ó. 20 p. sz. v. Budapest—Püspökladányról.
6 ó. 48 p. éjjel gy. v. Budapest—Püspökladányról.
9 ó. 50 p. éjjel m. v. Püspökladányról.

1 ó. 54 p. éjjel t. v. sz. sz. (M.-sziget) Királyházáról.
6 ó. 48 p. sz. v. Szatmárról.
8 ó. 47 p. gy. v. Szatmárról.
11 ó. 40 p. sz. v. Körösmező—Máramarosszigetről.
4 ó. 21 p. gy. v. Körösmező—Máramarosszigetről.
6 ó. 43 p. éjjel sz. v. Szatmárról.
10 ó. 16 p. éjjel sz. v. Körösmezőről.

6 ó. 33 p. m. v. Ujfehértóról.
8 ó. 04 p. sz. v. Szerencséről.
11 ó. 35 p. sz. v. Miskolcraól.
3 ó. 24 p. sz. v. Szerencséről.
6 ó. 33 p. éjjel m. v. Hajduhadházról.
8 ó. 19 p. éjjel sz. v. Miskolcraól.
10 ó. 2 p. éjjel sz. v. Szerencséről.
10 ó. 40 p. sz. v. Tiszalökről.

11 ó. 26 p. m. v. Hajdunánásról.
1 ó. 56 p. m. v. Hajduböszörményből.
3 ó. 37 p. m. v. Tiszalökről.
6 ó. 30 p. éjjel sz. v. Tiszalökről.
10 ó. 12 p. éjjel m. v. Hajdunánásról.
7 ó. 54 p. v. v. Tiszafüredről.
10 ó. 31 p. v. v. Füzesabonyból.
5 ó. 22 p. éjjel v. v. Füzesabonyból.
7 ó. 15 p. v. v. Nagyléta—Vértesről.
3 ó. 05 p. v. v. Nagyléta—Vértesről.

9 ó. 05 p. éjjel v. v. Nagyléta—Vértesről. Ünnepe és vasárnap 9. sept. 15-ig.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

Ó R Á K

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szent edények =

urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák
medenczék és borkancsók

arany és ezüst ékszerek
evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

részletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok!

Árjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve.

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körut 29 sz.
Az ev. ref. egyházak szállítója,

Pontos kiszolgálás; jutányos árak!

Hajdumegyei Népbank mint szövetkezet.

Hetedik évtársulatát 1907. január elsején nyitja meg melybe tagok már most is és az év folyamán bármikor beléphetnek.

Az intézet tagjainak száma rövid három évi fenállása alatt 2400-ra emelkedett, a kik 13,000 törzsbetétre több mint 580,000 koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt 1.700,000 korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6/-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármelyik napján utólag fizetendő legolcsóbb kamat mellett folyósít.

Kölcsönöket a negyedik évtársulatra már most adunk. Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamat is ben-

foglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni. Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ erejéig kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezesség jótállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre.

Jelentkezések a negyedik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 69. szám, az Ipar- és keresk. kamara épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

HEGEDÜS és SÁNDOR

prot. irodalmi könyvkiadóhivatalában Debreczenben 2 kor. havi részletfizetésre megrendelhető:

A legelső magyar protestáns egyháztörténet. (Képes diszmunka.)

Most jelent meg:

A MAGYAR EVANGÉLIOMI PROTESTÁNS EGYHÁZ TÖRTÉNELME

Farkas József, Kovács Sándor és Pokoly József közreműködésével

Szerkesztette: ZSILINSZKY MIHÁLY.

Könyvtári félbörkötésben 19 k. Közel háromszáz szövegképpel, tizenkét melléklettel és számos kéz-irathasonmással.

Megrendelő-lap.

Fizetendő Debreczenben.

HEGEDÜS és SÁNDORTÓL Debreczenben

megrendelem Zsilinszky, a magyarországi Protestáns egyház történelme című művet.

Előfizetési feltételek: Ezen mű ára 19 korona, fizetendő 2 koronás egymásután következő havi részletekben, szállítástól kezdődőleg, mindaddig, míg a teljes mű vételára törlesztve nincs. Jogositva van a cég az esedékes és le nem fizetett részleteket, a postaköltség hozzászámításával, a postai megbízás útján bevonni. A részletek be nem tartása a részletfizetési kedvezményt megszünteti és a mű teljes vételárát esedékessé teszi. A fizetett részletek által még ki nem egyenlített része a küldeménynek a szállító cég tulajdonát képezi. Per esetén a debreceni kir. járásbíróság illetékes. Az üzlet elfogadása a cégnek fenntartatik. A fenti feltételek alapján ezennel megrendelem a fentebb jelzett munkát 19 korona vételárért, fizetendő a megrendelés keltétől kezdődőleg 2 koronás havi részletekben Debreczen a Hegedüs és Sándor cég pénztáránál.

Lakhely és kelet: Sajátkezű aláírás:

Állás:

Az illetéki díjegyék 30 tetele értelmében bélyegmentes. Olvasható aláírást kérünk.

Csodálatraméltó, nemes küzdelem történetének a vázolását tüzte ki feladatául ez az első magyar protestáns egyháztörténet, amely nemcsak hogy szép emléke az 1906-iki nagy történelmi esztendőnek, hanem kiegészítője a politikai történetnek is. Sőt, mivel a protestáns egyház, valamint a magyar nemzet változatos, eseményekben gazdag, fölemelő és magasztos története sokszor egygyé olvad a kettős küzdelemben, mivel mindkettőnek ugyanazok voltak a vezérei, harcosai, vértanúi, azért sok helyen egyik a másik nélkül meg sem érthető. Korszakos jelentőségüvé avatja még ezt a munkát az a tény, hogy az nemcsak a magyar evangéliumi protestáns egyház külső fejlődésének történetét hanem a belső életet is felöleli, kiterjeszkedik az egyházi élet, az iskolaügy és irodalmi élet ismertetésére is, aminek révén joggal tarthatjuk azt egy nevezetes történelmi korszak művelődéstörténetének is.

Baktai EGRY FERENCZ

== harangöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
harangöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hirnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállit

harangokat

bármind sulyban, nemetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok elismerő irat.

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-dűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok,

mint régi modoruk. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyetnekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokaköltségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsósgra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPITTATOTT 1845-ben.